

Gemalmaz, E. (2022). Prof. Dr. Hüseyin Ayan ve bir eserin ortaya çıkışıyla ilgili yaşananlar. *BUGU Dil ve Eğitim Dergisi*, 3(2), 186-190. <http://dx.doi.org/10.46321/bugu.93>

PROF. DR. HÜSEYİN AYAN VE BİR ESERİN ORTAYA ÇIKIŞIYLA İLGİLİ YAŞANANLAR

PROF. HÜSEYİN AYAN AND WHAT HAPPENED IN THE PREPARATION OF A WORK

Prof. Dr. Efrasiyap GEMALMAZ

Emekli Öğretim Üyesi efrasiyap2@yahoo.com ORCID

Kişiyne / kişilere ait anılar, günceler yazıldıkları dönemlerde hak ettikleri değeri görmeseler de sonraki dönemlerde tarihe tanıklık eden belgeler olarak karşımıza çıkarlar.

Benim de özellikle “emeklilik” yıllarımdan itibaren yazmaya başladığım, hayatımda önemli olaylara ve anılara ait günlük sayılabilecek nitelikte yazılarımda bulunduğunu, sanal ortamdan bunların bir kısmını yayımladığımı yakın çevremdekiler ve yazılarımda sosyal medyadaki paylaşım adreslerim üzerinden takip edenler bilirler.

Hüseyin AYAN, üniversite öğrenciliğim sırasında tanıma fırsatı bulduğum, iş / meslek hayatıma yön veren ve bir “ağabey” olarak görüp ömrünün son anına kadar sevip saydığım kişiydi.

Özellikle üniversiteyi bitirdikten sonra çalışma hayatına atılmamda ve akademik hayata başlamamda önemli rol oynayan ve “önder” kişiliğiyle kılavuzluk eden Prof. Dr. Hüseyin AYAN ile ilgili yazdığım bazı satırlar hem onu saygıyla ve rahmetle anmak hem de onun adını ve misyonunu geleceğe taşımak açısından yararlı olacaktır.

1. Askere Gitmeye Hazırlanırken Üniversite’de Kalıyorum:

Fakültede okurken Millî Eğitim Bakanlığında burs almıştım. Bu bursun karşılığında altı yıl mecburi hizmet yüklenmiştim. Haziran başında süresi dolan bursum kesilmişti. Temmuz ayı başında mezun olduğum için (04.07.1963) Fakülteyi bitirince, diğer burslu arkadaşlarım gibi, ben de Bakanlığa başvuru dilekçemi yollayıp öğretmen olarak tayinimi istemiştim. Burs almayan arkadaşlarımda bile tayinleri hemen gelmişti... Aradan neredeyse iki ay geçmesine rağmen, benim tayinimden bir haber çıkmamıştı. Dilekçemi “iadeli-taahhütlü” yollamıştım. Alındı belgesi de bana ulaşmıştı. Tayinim çıkmadığına göre “*Bari askere gideyim.*” dedim. Askerlik Şubesine başvurdum. “*Bir yıl tecillisiniz; sizi askere alamayız.*” dediler. Israr edince, oradaki Ali [?] adında -soyadını hatırlayamıyorum- bir sivil memur, bu tecili kaldırmanın ancak yukarıdan yani Genelkurmay’dan bir emirle mümkün olacağını; bunun için de Ankara’dan bu işi takip etmem gerektiğini söylemek lütfunda bulundu... Düşündüm: Benim derdimi Ankara’da

benden iyi anlatacak kimse olamaz. En iyisi ben gideyim; becerebilsem yetkililerle konuşup hiç olmazsa şu askerlik işimi aradan çıkarayım. Askerlikten sonra da, bir yolunu bulup, kapağı, kitaplardan, dergilerden, gazetelerden ve hele hele filmlerden hayranı olduğum ve gençlik yıllarımda, ülkeme kıyasla, daha bir “liberté”¹ ve “tolérance”² ülkesi olarak algıladığım Fransa’ya atmanın hayalini kuruyordum...

O yıllarda Erzurum-Ankara arası trenle gidilirdi. Yolculuk, bir aksilik olmazsa iki gün sürerdi... İstasyon’a gittim; kendime 2. mevki bir kuşetli bileti aldım... Tren akşam, sekiz veya on gibi kalkacaktı... Öğleden sonra saat iki civarı. Epeyce vaktim var. Bari gitmeden önce Fakülteye uğrayıp mezun olduktan sonra göremediğim birkaç tanıdığıma bir “Allah’a ısmarladık.” diyeyim dedim. Hem bu arada Özege Kütüphanesinin anahtarlarından biri de, vakit buldukça gidip çalışabilmem için bendeydi. Onu da vermiş olurdum...

2. Hocam Fakülte Dekanı Prof. Dr. Gündüz AKINCI’yla Karşılaştım:

Şimdi Fen-Edebiyat-Fen Kesimi’nin bulunduğu Fakülte binasına girdim. Anahtarı Kütüphaneye bıraktım. Öğrenci İşleri, Yazı İşleri bürolarına uğradım. Gördüklerimle vedalaştım... Fakülte binasından çıkmak üzereydim ki, sağ taraftaki koridordan rahmetli hocam [Prof. Dr.] Gündüz [AKINCI] Bey’in geldiğini gördüm. O da beni görmüştü. Çıkmaktan vazgeçip ona doğru gittim... Elini öptüm; hatırlarını sordum. O da benim hâlimi sordu. Böyle böyle deyip hâlimi özetledim... Kendisine “Hocam,” dedim “İzin verirseniz; şimdi, sizin de elinizi öpüp hayır dualarınızı alayım; trenim akşam kalkıyor...”. “Gel, gel;” dedi “böyle, ayak üstü olmaz... İçerde konuşuruz...” O önde ben arkada makam odasına girdik. Yer gösterdi; oturdum... “Bak, evladım,” dedi “Şu Özege katalogu işini iyi götürüyordunuz... Şimdi mezun oldunuz; haklı olarak, kendi işlerinizin peşine düştünüz... Söz vermişiz; bunu bitirmek için bir yılınız kaldı. Bir yıl içinde bitirmemiz gerekiyor... Belki biliyorsun; Hüseyin’i (Hüseyin AYAN Bey’i) kendime sekreter (Fakülte Sekreteri) alıyorum. Gel, seni de Kütüphane’ye alalım. Bu Özege işini birlikte bitirelim... Şimdi senden istediğim, hemen aşağı inip kaldığınız yerden kitapları fişleme işini sürdürmendir. Ben müracaat dilekçeni yazdırır aşağıya gödertirim...” ...

Bu bir emrivakiydi. Kütüphaneye indim. Yarım saat önce ilgiliye teslim ettiğim anahtarı geri aldım... Bodrum katında bulunan, pencereleri küçük olduğu için yeterli ışık alamadığından, sürekli elektrik ışığında çalıştığımız Özege Kütüphanesine girip bana ayrılmış olan masaya oturdum; çalışmaya koyuldum. Yarım saat geçmemişti ki, “... **Kütüphanesinde münhal bulunan aksesiyon şefliğine** -ne iş yapacaksam- **tayinimi**...” istediğim dilekçem imza etmem için getirildi... İşime öyle dalmışım ki, Ankara’ya gideceğimi unutmuşum. Hatırladığım zaman vakit oldukça geçti. Trenin kalkmasına bir saat bile kalmamıştı. Üniversiteden şehre vasıta yok. Koşturmaya başladım. Şehre ulaşınca bir faytona atladım. Eve geldim, yol çantamı kaptım. Faytonu bekletmişim; hemen atladım. Ver elini istasyon. Eğer tren bir yarım saat rötâr yapmışsa, -hemen her zaman, bazan birkaç saat bile rötâr yaptığı olurdu- yetişebilirdim... Ulaştığımda yolcularımı uğurlayanlar dönüyorlardı... Treni kaçırmıştım. Faytoncunun parasını verip çantam elimde bilet gişelerinin yolunu tuttum. Bari kurtarabilirsem, bilet paramın bir kısmını kurtarayım. Gişelerden birine yanaştım; derdimi anlattım. Gişedeki memur: “Biz sizi, *trende, yolda biliyoruz.*” dedi. “Ama, ben buradayım. İşte biletim elimde.” dedimse da yapılacak bir şey olmadığını söyledi... Kös kös eve döndüm... Ertesi gün artık bir işim vardı; artık gitmekten vazgeçtim... Hüseyin Abi’m de ben de muhasebe müdürünün takdir ettiği on lira yevmiye ile geçici hizmetli olarak Özege Kütüphanesinde çalışmayı sürdürüyorduk...

¹ Hürriyet, özgürlük.

² Tahammül, hoşgörü.

3. Resmen Göreve Başlıyorum – Mecburi Hizmetimin Devri İsteniyor:

Eylül başlarında, maaş almak üzere çağırdıklarında, 28 Ağustos 1963 günü resmen Atatürk Üniversitesi Kütüphanesinde ‘aksesiyon şefi’ olduğumu öğrendim. Kütüphane memurlarının bulunduğu odaya benim için de, bir süre oturma fırsatı bulamadığım bir masa konuldu... Aslında bana “Özege Kütüphanesi”ndeki masa şimdilik yetiyordu...

...

Bu arada, Millî Eğitim Bakanlığında mecburi hizmetimin Atatürk Üniversitesine devri istendi. Cevap bir ya da bir buçuk yıl sonra geldiğinde, ben Türk Dili Asistanı olmuş, Kütüphaneden ayrılmıştım. Devlet arkamdan yetişemiyordu...

...

Fişlerin yazılmasını bitirmiştik. Şimdi onları alfabetik sıraya koymak ve sıralama işi bitince de daktiloda mumlu kâğıtlara yazıp teksir makinasında basmak gerekiyordu. Kütüphaneye bu işleri yapacak eleman istedik...

...

4. Hülya Hanım’ın Bana Uyarısı

İki bakımlı, genç ve güzel hanım gönderdiler. Birinin adı “Hülya”, diğeri “Nur”. Hülya Hanım, sarışın, makyajla daha da bir sarışın. Konuşkan, dışa dönük bir hanım. Nur Hanım, esmer, uzun boylu. Hülya Hanım’a kıyasla daha ciddi... İkisi de İzmir Amerikan Kız Koleji mezunu. Yanılmıyorsam, İzmir’de bir ihracat-ithalat şirketinde çalışıyorlarmış; yedek subay olan eşlerinin askerlik görevleri bitinceye kadar, Hülya Hanım’ın ifadesiyle, “*İyi günlerinde beraber oldukları gibi kötü günlerinde de beraber olmak ve Erzurum’un zorlu kışında eşlerini yalnız bırakmamak için*” işlerinden ayrılıp eşleriyle birlikte Erzurum’a gelmişler. Gelmesine gelmişler de eşleri iki günde bir nöbetçi...

...

Ben de kendi hikâyemi anlattım... Böylece, tanışma faslından sonra yapılacak işleri, Hüseyin [AYAN] Abi’mın planladığı şekliyle bu ikisine gösterdim. Bu hanımlar, benden yaşça büyük ve çok deneyimli zeki hanımlardı. Hemen işe koyuldular. Önce fişleri kontrol edip sıralama işini tamamladılar. Tekrar gözden geçirip buldukları sıralama yanlışlarını da düzelttiler...

...

Ben, onları, emrimde birer memure değil, birer abla gibi görüyor; kendilerine de aramızda “Abla”, “Hülya abla”, “Nur abla” diye hitap ediyordum...

...

Bir gün, bir çay molası sırasında, Hülya Hanım, bana, “*Biliyor musun; bizi buraya neden verdiler?*” diye sordu. Bilgiççe “*Bilmez olur muyum? Biliyorum.*” dedim “*İşte bu iş için; Seyfettin Özege katalogunu zamanında bitirmek için.*” “*Hayır.*” dedi yumruğunu önündeki masaya hafice birkaç kere vurarak “*Geldik ve gördük; sen gençsin, yenisin; yanlış anlama da seni çekemiyorlar... Doğruyu söylemek gerekirse, bizi de çekemiyorlar; tepeden inmiş gibi görüyorlar... Onlara göre, senin sözün bize geçmeyecek. Biz çalışmayacağız. Sen başarısız olacaksın... Onların istediği de bu. Önce bunu bil, oğlum... Ve bize güven; başaracaksın, başaracağız... .. Fişlerin düzenlenmesi bitti bitecek. Biz Amerikan daktilolarında on parmak*”

yazmaya alışkınsınız. Burada bize verilen daktilolar, ‘F’ klavye, Türk klavyesi. Burada Amerikalılar da olduğuna göre ‘Q’ klavyeli daktilolar da vardır. Onlardan bir tane verseler, ikimize yetişir...”

Gittim, beni bu işin başına getiren Gündüz Bey Hocam’a, bir ‘Q’ klavye daktiloya ihtiyacımız olduğunu söyledim. Beni ayniyata gönderdi... Ayniyattakiler, “Olmaz.” dediler “Daktilo, daktilodur; ‘F’ klavye, Türk klavyesi; öğrensin, yazsınlar...”

Geldim Hülya Hanım’a; durumu anlattım... Üzgünüm ki ne üzgünüm. “Üzülme; üzme kendini.” dedi. “Bu daktilolardan birini ‘Q’ klavye yaptıracağız. Bu şehirde bu kadar devlet dairesi var. Muhakkak daktilo tamircileri de vardır. Bir tamirci bulacağız; bize bu işi yapacak. Aman, dikkat et; gözleri üzerimizde. Bu işi sadece, bir Allah, bir de üçümüz bileceğiz. Sen önce tamirciyi bul.”

Benim de bir sırdaşım var; Abim Hüseyin [AYAN] Bey... Akşam işten çıkınca, gidip, Hüseyin Abimin de yardımıyla sora sora Mahallebaşı’nda bir daktilo tamircisi bulduk; yapılacak işi anlattık. Daktiloyu getirirsek, yapabileceğini söyledi.

Geldim Hülya Hanım’a tamirciyi bulduğumu; daktiloyu götürürsem bu tamircinin bu klavye değişikliğini yapabileceğini söyledim. Hülya Hanım “Hayır.” dedi. “Daktiloyu götürmeyeceksin; fark ederlerse başımıza iş açarız. Tamirciyi getireceksin. Hem de çalışma saatinde olmaz; gece. Sor bakalım, yarın gece gelebilecek mi?” Eşinin adını ve o gece nöbetçi olduğunu; kendisinin de kütüphanede bulunacağını ve tamirciyle beraber bu işi yapabileceğimizi söyledi. Öğle yemeğine çıktığımda tamirciye telefon açtım. Tamirci biraz nazlandıktan sonra kabul etti...

Ertesi gün, gece saat sekiz sıraları, tamirciyi ve çırağını, alet sandıklarıyla birlikte bir faytona atıp getirdim. Gece de çalışabilmemiz için bize bir gececi cip (Jeep) de görevlendirmişlerdi; evden alsın, eve bıraksın... Ama, tedbir olsun diye onu işe karıştırmadım...

Geldiğimizde, Hülya Hanım, hazırlığını yapmış bekliyordu. Odanın kapısını kapattık. Çıracak prümüs lambasını yaktı. Hülya Hanım’ın planı üzerine, tek tek kaldıraçlı sapların ucundaki harfler sökülüp yeni yerlerine lehimlendi. Daktilo, dışardan bakınca “FGGIO” klavye görünümünü koruyor, yazarken “QWERT” klavye olmuştu. Ben usta ve çırağına yorgunluk çayı ikram ederken, Hülya Hanım, hemen oturup sol tarafına koyduğu bir metinden gözlerini hemen hiç ayırmadan bir sayfa kadar bir yazı yazdı. Parmakları tuşların üzerinde âdeta uçuyordu. Bir çay içimi süresinde bitirdiği koskoca bir sayfada sanıyorum ya iki ya üç yanlış yapmıştı. Sonuç mükemmeldi. Pek tabii, masrafı cebimden ödedim... Vakit gece yarısını geçiyordu; artık cipi çağırabilirdim...

Cip geldi. Hülya Hanım ön koltuğa, şoförün yanına, biz üçümüz arkaya, sandık da usta ile çırağının kucağına... Önce Hülya Hanım’ı evine, arkasından çırağı ve ustayı dedikleri yerde bırakıp ben de eve geldim...

...

O günden sonra, Hülya Hanım yazarken, Nur Hanım; Nur Hanım yazarken Hülya Hanım fişleri yazıma hazırlıyorlardı. Ben de diğer üzerimdeki işlerle uğraşıyordum. Bulduğum yerde amir memur ilişkisinden çok bir ortak iş çıkarma ilişkisi kurulmuştu. Yorulduğumuzda mola verip çaylar içip pastalar yiyorduk... Bu iki hanım, eşleri nöbetçi olduğu zamanlarda gelip gece yarılarında kadar çalışıyorlar; bunu pek kimse göremiyordu. Eşleri nöbetçi olmadığı zamanlarda

da -kendi ifadeleriyle- onlarla, alışverişe çıkıyor; eş dost ziyaretine gidiyor; civarda geziniyorlardı. Bu yüzden bazı sabahlar işe geç geldikleri de oluyordu. Böyle sabahlarda, işe geç gelmeleri diğer memurların dikkatini çekse bile, -bir şikâyetle bulunmadıklarına göre- sanıyorum, benim işimi aksatacağını düşünerek memnun olanlar da vardı...

...

5. Muhasebe Müdürü ile Yüzleşiyorum:

Katalogun teksir işine başlamıştık. Önümüzde daha üç ay vaktimiz vardı. Hesabımıza göre bize iki ay fazlasıyla yetecekti. Bir gün rahmetli Rektörümüz [Prof. Dr.] Eyüp HIZALAN Bey beni çağırttı. Gittim. Kendisi koltuğunda, Muhasebe Müdürü ... Bey, masanın önündeki karşılıklı iki yayık koltuktan birinde ayaklarını uzatmış, oturuyorlardı. “*Buyurun, Hocam; beni emretmişsiniz.*” dedim. Hiç girizgâh yapmadan, “... *Bey diyor ki,*” baş pamağıyla kendini işaret ederek “*benim için, siz o katalogu boşuna beklersiniz;*” bana, gözlerimin içine bakarak “*sizin için de onlar, kendi keyiflerinde, çalıp söyleyip oynuyorlar...*” dedi. Dedim: “*Efendim, endişe etmeyin; katalog gününde, hatta gününden önce çoğaltılmış olarak masanızın üzerinde olacak.*” Benim bu sözüm üzerine rahmetli ... Bey çok sinirlendi; önce dişlerini sıktı; toplandı; ileri doğru hamle etti...: “*Eğer o katalog biterse, ben burada eşşek gibi anırım!*” diye bağırды. Kendimi tutamadım, sesimi elimden geldiğince yumuşatarak: “*O zaman, buyurun, başlayın ... Bey.*” dedim “*O gün geldiğinde geç kalmış olabilirsiniz.*” ... Bugün olsa, kendimden büyük birisine karşı bu terbiyesizliği yapamazdım. Rektör Bey, birkaç gönül alıcı sözle beni yatıştırıp işimin başına dönmemi söyledi. Odadan çıktım...

...

Katalog zamanından birkaç hafta önce bitti... Ön Söz’de, emeğimize bir karşılık olarak adımız geçmediği için biraz buruk olan Hüseyin Abi’m, -doğrusu ben bunun farkında bile değildim- ciltleme işi biten ilk iki takımı hocamız Gündüz Bey’e ve Rektörümüz Eyüp Bey’e ulaştırdı...

... Bey, belki yeni bir terbiyesizlikte daha bulunurum diye beni gördüğü yerde yolunu değiştiriyordu... Hülya Ablam, her şeye rağmen, ... Bey’in kendisinden özür dilememi tavsiye etmişti ama önce ben ağırdan aldım; daha sonra da bu özür dileme borcum aklımdan silinip gitti... Daha sonraları hatırladığımda da, ... Bey’in ömrü, Hülya ablamın, benim bir borç olarak yüklendiğim bu tavsiyesini yerine getirmeme yetmemişti. ... Bey de nur içinde yatsın...

